

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان چاپ: ۱۴۰۱/۰۹/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی حمایت از حقوق شهروندان در قالب مراجعه‌کنندگان به شهرداری

داریوش حسنی میانکوهی

^۱ کارشناسی ارشد حقوق گرایش جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه علوم تحقیقات رشت، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی حمایت از حقوق شهروندان در قالب مراجعه‌کنندگان به شهرداری می‌باشد. روش توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای است، ابتدا با جستجو در پایگاه‌ها و سایت‌های اینترنتی و بانک‌های اطلاعاتی و استنادی مانند پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، SID، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، تبیان، مگ ایران و سایت پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و با استفاده از کلمات کلیدی تحقیق حاضر که شامل: حمایت از حقوق شهروندان، مراجعه‌کنندگان، شهرداری می‌باشد در بین منابع مختلف با توجه به موضوع انتخابی و تحقیقات انجام شده است. در این تحقیق از روش کتابخانه‌ای استفاده شده، نوع داده‌ها و نحوه اجراء هم به روش کتابخانه‌ای است. روش در تحقیقاتی که ماهیت کتابخانه‌ای دارند تقریباً تمام تلاش محقق در کتابخانه‌ها صورت می‌پذیرد. حتی در تالیفات و تصنیفات نیز از این روش استفاده می‌شود. گام اول در مهارت تحقیق کتابخانه‌ای آشنایی با نحوه استفاده از کتابخانه است برای اینکار محقق باید از روش‌های کتابداری نحوه استفاده از برگه‌دان و ثبت مشخصات کتاب، نحوه جستجوی کتاب در کتابخانه و رایانه و ... اطلاع حاصل نماید. اسناد عمده در مطالعات کتابخانه‌ای عبارتند از: کتاب؛ مقاله‌ها و مجله‌ها؛ سایت‌ها، دیسک‌های رایانه؛ اسناد اصل؛ اسناد دولتی؛ نشریه‌های رسمی دولتی، اسناد شخصی و خصوصی؛ مطبوعات؛ آمار نامه‌ها، ابزار گردآوری اطلاعات از طریق فیش‌برداری از منابع خواهد بود. بدین صورت که بعد از مآخذشناسی و گردآوری منابع مطالب موردنیاز استخراج و در فیش ثبت خواهد شد. روش تجربه و تحلیل و بررسی اطلاعات به صورت توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

واژه‌گان کلیدی: حمایت از حقوق شهروندان، مراجعه‌کنندگان، شهرداری

• مقدمه

شهروندی را قالب پیشرفته شهرنشینی می‌دانند و به باور برخی از کارشناسان، شهرنشینان هنگامی که به حقوق یکدیگر احترام گذارده و به مسئولیت‌های خود در قبال شهر و اجتماع عمل کنند به «شهروند» ارتقاء یافته‌اند. آونلو (۱۳۹۲) پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان؛ حمایت از حقوق شهروندان در قالب مراجعه‌کنندگان به شهرداری ساوه انجام داده‌اند. این

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مطالعه با هدف خاصی بر روی عوامل موثر حمایت از ارباب رجوع در شهرداری ساوه انجام شده است. بهره گیری از نتایج این مطالعه می تواند برای مسئولین و مدیران سازمان ها تاثیر بسزایی را داشته باشد تا انگیزه مناسبی را برای ارباب رجوع ایجاد کند. این تحقیق در واقع به شکل خاصی برنامه ریزی شده تا پروژه در شکل گسترده با موفقیت در اهدافی که مدنظر انجام شده و به پایان برسد. اهداف پروژه از اتلاف وقت، بررسی فنی مجدد، اصلاح مجدد، اطلاعات علمی، تهیه منشور اخلاقی، سرشماری از ارباب رجوع، تنبیه و تشویق کارمندان، سرگردانی و بدبینی ارباب رجوع جلوگیری می کند. روش تحقیق به طور محلی و براساس نوع همبستگی مورد محاسبه قرار گرفته است. آزمایش بر روی ۲۰۴ نفر که شامل ۱۵۰ ارباب رجوع و ۵۴ کارمند شهرداری ساوه، به شکل تصادفی انتخاب و انجام شده است. کارمندان و ارباب رجوع بر این باورند که متغیرهای وابسته ای که در پروژه خاص تاثیر بسیار زیادی دارند. همانند متغیر مستقل جهت جلوگیری از اتلاف وقت و سردرگمی زیاد، احساس بدبینی و کلافه شدن ارباب رجوع می توانند آزمایش را تحت الشعاع خود قرار دهند. مطابق با دیدگاه کارمندان، رابطه معنایی وجود دارد اما در یک امتداد ضعیف که ما بین احترام ارباب رجوع و متغیرهای وابسته آن است که مجازات را بهبود می بخشد. در تطابق با دید ارباب رجوع رابطه معنایی رد یک مقدار متوسط بین احترام ارباب رجوع و فراهم کردن منشور اخلاقی وجود دارد اما مطابق با دیدگاه کارمندان رابطه معنایی بین احترام به ارباب رجوع و تهیه منشور اخلاقی وجود ندارد.

رضانی (۱۳۹۹) تحقیقی تحت عنوان؛ ظرفیت شهرداری ها در توسعه اجرای حقوق شهروندی انجام داده اند. تمامی شهروندان به مناسبت عضویت در جامعه شهری از یک سری حقوقی برخوردار می باشند که طیف متنوعی از حقوق مدنی، اقتصادی و رفاهی، فرهنگی و عدالت و امنیت را دربرمی گیرد؛ در این خصوص، نهادهای مختلفی در راستای رعایت و توسعه حقوق مذکور گام برمی دارند. در این میان، شهرداری ها قرار دارند که به خاطر جایگاهی که در عرصه مدیریت امور شهری و ارائه خدمات همگانی دارند از ظرفیت بالایی نیز در اجرای حقوق شهروندی برخوردار هستند. در این مسیر، قانونگذار در قانون شهرداری ها ۱۳۳۴ (با لحاظ اصلاحات بعدی) و برخی از مقررات دیگر وظایفی را به عهده شهرداری ها گذاشته که با بسیاری از مصداق های حقوق شهروندی هم پوشانی دارند؛ با این وجود، عدم تصریح و تدوین آن دسته از حقوق شهروندی که شهرداری ها موظف به رعایت آن می باشند در کنار عدم اطلاع رسانی آن ها به شهروندان و ترسیم ضمانت اجرای متناسب به منظور مطالبه گری و پاسخگوساختن شهرداری ها نسبت به رعایت حقوق شهروندی در زمره مهمترین کاستی های تقنینی در این زمینه به حساب می آیند. با این اوصاف، در طی جستار حاضر قصد و تلاش بر آن است تا با بررسی حوزه تکالیف قانونی شهرداری ها در زمینه رعایت حقوق شهروندی به تبیین و ارزیابی ظرفیت نهاد یادشده در راستای اهتمام به حقوق مذکور مبادرت شود. صفایی پور (۱۳۹۴) تحقیقی تحت عنوان؛ سنجش رابطه میان رضایت مندی شهروندان از عملکرد شهرداری و شاخص های پایداری محیط زیست شهری، مطالعه موردی: شهر دزفول انجام داده اند. هدف انجام این پژوهش، سنجش رابطه میان رضایت مندی شهروندان از عملکرد شهرداری و شاخص های پایداری محیط زیست شهری شهر دزفول است. روش پژوهش توصیفی - پیمایشی بوده، گردآوری اطلاعات از طریق پرسشنامه با حجم نمونه ۳۲۲ نفر در سطح سه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

منطقه شهری در شهر دزفول انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج به-دست آمده از آزمون T تک نمونه‌ای متوسط به پایین بودن رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری را نشان می‌دهد.

هم‌چنین در این پژوهش متغیرهای مستقل (سن، جنس، تحصیلات و ...) بر متغیر وابسته (رضایت‌مندی) مورد فرض قرار گرفته، طبق آزمون رگرسیون خطی وضعیت اقتصادی-اجتماعی شهروندان بر میزان رضایت‌مندی از شهرداری تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد. آزمون من ویتنی نیز نشان داده که بین جنسیت (زن و مرد) و رضایت‌مندی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. تحلیل واریانس بین سن و میزان رضایت‌مندی از عملکرد شهرداری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بالاخره ضریب همبستگی پیرسون نشان‌دهنده آن است که رابطه مستقیم و قوی بین رضایت‌مندی و حفظ محیط زیست وجود دارد. فان رایزن (۲۰۰۶)، در پژوهشی اعتقاد دارد که پرسش مهم در بررسی عملکرد شهرداری این است که شهروندان چگونه به عملکرد خوب یا بد، عکس‌العمل نشان می‌دهند. در نگاه اول پاسخ به این سؤال ساده به نظر می‌رسد. اما تحقیقات نشان می‌دهد پاسخ به این سؤال که چگونه شهروندان به عملکرد شهرداری عکس‌العمل نشان می‌دهند، پیچیده‌تر از چیزی است که به نظر می‌رسد (Van Ryzin, 2006: 1). لی و همکاران (۲۰۰۹)، در توصیف مطالعه خود بر مؤلفه‌های مهمی از قبیل تأمین نیازها، روابط مؤثر بر یکدیگر، خدمات تفکیک شده و اثربخشی فردی تأکید کرده‌اند. بر اساس این مدل، عوامل تأمین نیازها و خدمات تفکیک شده به‌طور مستقیم بر رضایت شهروندی تأثیر می‌گذارند (Lee et al, 2009: 126). گوتیرز و همکارانش (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای به بررسی رابطه بین کیفیت خدمات، رضایت مردم و اعتبار حکومت محلی بر اساس گزارش رضایت شهروندان از سنجش کیفیت خدمات دولت محلی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد ارتباط بین کیفیت خدمات و رضایت ارتباط مستقیم در حالی که ارتباط میان کیفیت و اعتبار غیرمستقیم است. هم‌چنین رضایت و اعتبار ارتباط محکمی با هم دارند (Gutierrez et al, 2009: 2). دنیز آگول (۲۰۱۲)، در مقاله‌ای با عنوان اندازه‌گیری میزان رضایت شهروندان از خدمات ارائه شده به وسیله شهرداری نمونه موردی: شهرداری کریشایر به این نتیجه رسید که میزان رضایت‌مندی از خدمات شهرداری با توجه به منطقه‌ای که افراد زندگی می‌کنند و گاهی برحسب جنسیت، تحصیلات، وضعیت تأهل و میزان درآمد، متفاوت است (Akgul, 2012).

حکمت‌نیا و موسوی (۱۳۸۶)، در پژوهشی با عنوان سنجش میزان و عوامل مؤثر بر رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری شهر یزد به این نتایج رسیده‌اند که میزان رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری در سطح متوسط به پایین قرار دارد (Mousavi, 2007: 1 & Hekmatniya). تقوایی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر سنجش عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت شهری منطقه ۴ شهر تبریز به این نتایج رسیدند که ارزیابی شهروندان از پیامدهای مشارکت مثبت بوده و بیش‌تر شهروندان معتقد بودند که می‌توانند با مشارکت در مدیریت شهری تأثیرگذار باشند (Taghvaei et al, 2009: 19-36). برگ‌پور و همکاران (۱۳۸۹)، در تحقیقی به سنجش رضایت‌مندی مردم از عملکرد شهرداری منطقه ۱ و ۱۱ شهر تهران پرداختند، نتایج تحقیق نشان می‌دهد، سطح رضایت عمومی شهروندان از عملکرد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شهرداری در هر منطقه نزدیک به متوسط است، اما از نظر ویژگی‌های اجتماعی، تفاوت معناداری میان نظرات ساکنان دو منطقه وجود دارد (Barkpour et al, 2010: 203-218). صفائی‌پور و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی به سنجش میزان رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری شهر ایزده پرداخته‌اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که رضایت شهروندان از عملکرد شهرداری خیلی پایین است (Safaeepour et al, 2014). آجرلو و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی تحت عنوان؛ بررسی وضعیت حقوق شهروندی در مدیریت شهری با تاکید بر قانون شهرداری‌ها (مورد منطقه ۲ شهر شیراز) انجام داده‌اند. از مسائل مهمی که در حوزه مدیریت و برنامه ریزی شهری در سطح جهانی مطرح شده است بحث مربوط به حقوق شهروندی و مدیریت شهری است. این دو مفهوم دارای یک رابطه وابسته و مکمل هستند. منطقه ۲ شیراز با توجه به موقعیت جغرافیایی و کلانشهر بودن آن، می‌تواند یک نمونه مناسب از وضعیت حقوق شهروندی در مدیریت شهری باشد که در این تحقیق روی بررسی وضعیت آن تاکید شده است. بنابراین هدف بررسی وضعیت حقوق شهروندی در مدیریت شهری با تاکید بر قانون شهرداری‌ها در منطقه ۲ شیراز است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر گردآوری داده‌ها به صورت میدانی از طریق ابزار پرسش نامه است.

روایی پرسش نامه تایید و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷۰ تایید شد. جامعه آماری تحقیق را شهروندان منطقه ۲ شیراز تشکیل داده‌اند. جامعه آماری تحقیق را شهروندان منطقه ۲ شیراز تشکیل داده که بالغ بر ۱۷۸۱۱۶ نفر بوده‌اند. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۸۴ نفر محاسبه شد. روایی تحقیق از طریق جامعه نخبگان تایید و پایایی نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۱ محاسبه شد که قابل قبول است. تحلیل‌ها در نرم افزار SPSS انجام شد. نتیجه آزمون نشان داد وضعیت حقوق اجتماعی، سیاسی و قانونی-مدنی شهروندی در مدیریت منطقه ۲ شیراز، نامطلوب است. بررسی‌ها نشان می‌دهد در زمینه استفاده از امکانات و تأسیسات سالم و استاندارد با میانگین ۴ و تشکیل انجمن‌ها و اتحادیه‌های صنفی شهر با مقدار ۳/۴۵ شرایط مناسب است. تحلیل همبستگی نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنی‌داری کمتر از ۰/۰۰۰ بین حقوق شهروندی مدیریت شهری است. بیشترین همبستگی نیز مربوط به شاخص حقوق اجتماعی شهروندی با مدیریت شهری با ضریب ۰/۸۵۰ است. نتیجه آنکه حقوق شهروندی در مدیریت منطقه ۲ شیراز مورد تاکید نبوده و نتیجه تأثیرگذاری آن در برنامه ریزی شهر اشاره دارد. مرور پیشینه تجربی این پژوهش نشان می‌دهد تحقیقاتی که در داخل و خارج از کشور به سنجش رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری در مناطق مختلف شهری پرداخته‌اند. بیشتر به مشارکت شهروندان در امور شهری و وظایف عمرانی و خدماتی شهرداری توجه کرده‌اند. ولی پژوهش حاضر به جز آن که به صورت جداگانه به تمام جوانب و وظایف شهرداری در ۴ بعد اساسی: عمرانی، خدماتی، نظارتی و اجتماعی- فرهنگی پرداخته، مسئله تأثیر رضایت-مدنی بر حفظ محیط‌زیست شهری را نیز در نظر گرفته است. و در پی آن است تا مشخص کند که خدمات شهرداری تا چه حد جوابگوی نیازهای شهروندان بوده است و این جوابگویی تا چه حد بر روی محیط‌زیست تأثیر دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

• بحث تحقیق

رعایت حقوق اجتماعی و فردی در زندگی شهری بسیار حائز اهمیت است. در این خصوص بند ۲ اصل ۲۱ قانون اساسی هم به این موضوع اشاره دارد که حمایت مادران، به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، و حمایت از کودکان بی سرپرست و بسیاری از مسائل دیگر، بند ۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری و همچنین ماده ۲۵ اعلامیه حقوق بشر هم کاملاً به این موضوع اشاره کرده است. در منشور پیشنهاد شده است که حقوق شهروندی در این خصوص ۱- حمایت‌های خاص از گروه‌ها و افراد آسیب‌پذیر مانند فقرا، بیماران و افراد در معرض آسیب، قربانیان خشونت از نظر حمایت‌های خاص در اولویت قرار داشته باشند. ۲- بهره‌مندی از سیستم حمل‌ونقل کافی با هزینه مناسب و قابل دسترس و از حیث برنامه‌ریزی زمانی قابل اعتماد، ترافیک بدون آلودگی هوا و متناسب با تنوع زیست محیطی و اجتماعی مثل جنسیت، سن و وضعیت معلولان ۳- بهره‌مندی از سلامت فیزیکی و روانی و دسترسی به خدمات عمومی و بهداشتی برای جلوگیری از بیماری‌ها. اینها حق بهره‌مندی از خدمات اجتماعی است که شهروندان دارند و ما در این منشور مستند بر اسناد بالادستی اینها را ارائه داده‌ایم. البته مواردی مثل قانون نحوه تامین بودجه سازمان فرهنگی، هنری شهر تهران و همچنین بند ۲۱ ماده ۵۵ قانون شهرداری، قانون تاسیس کتابخانه‌هایی در شهر تهران، قانون حمایت از معلولان در پی آن هستیم که در این منشور به موضوع رعایت حقوق فردی و اجتماعی و زندگی شهری بپردازیم. در این خصوص حق بر تفریح را هم برای شهروندان مجاز دانسته شده و این موضوع از الزامات حقوقی این منشور است. بهره‌برداری اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی از فضاهای عمومی و اختصاصی شهر مختص شهروندان است. بهره‌مندی از فضای مناسب و سالم برای فعالیت‌های فرهنگی، گردشگری و ورزشی و صرف اوقات فراغت در این منشور حق همه شهروندان است و به آن توجه شده است.

از جمله مسائل بسیار مهمی دیگری که آثار بسیار درخشانی در جهت ایجاد فضای مناسب و دوری از ناهنجاری‌های اجتماعی در این منشور در نظر گرفته شده به رسمیت شناختن حریم‌ها و حرمت شهروندان است. حق بر امنیت فردی و جمعی در شهرها به منظور رشد فضائل اخلاقی، لزوم رعایت حریم خصوصی افراد با پذیرش تفاوت‌های فردی، فرهنگی و حفظ کرامت انسانی از جمله مسائلی است که در این منشور مورد توجه قرار گرفته است.

اصل بیست و دوم قانون اساسی بیان می‌کند حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند. در ماده ۳ اعلامیه حقوق بشر هم تصریح شده است هر فردی حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد. در آیه ۲۷ سوره نور آمده است: ای کسانی که ایمان آورده‌اید به خانه‌هایی که خانه‌های شما نیست سرزده وارد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نشوید تا آشنایی دهید و اجازه خواهید و بر اهل آن سلام دهید این برای شما بهتر است باشد که پند گیرید. همچنین آیه ۲۸ سوره نور به همین ترتیب می‌گوید: اگر در خانه کسی را نیافتید داخل آن نشوید تا به شما اجازه داده شود و اگر به شما گفته شد که برگردید، برگردید که آن برای شما پاکیزه‌تر است. اصل چهل قانون اساسی هم تاکید دارد: هیچ‌کس نمی‌تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد. ماده ۲۲ اعلامیه حقوق بشر این بحث را دارد که هر فرد به عنوان عضوی از جامعه حق امنیت اجتماعی دارد. اینها همه نشان‌دهنده ضرورت به رسمیت شناختن حریم و حرمت شهروندان است. ما در این منشور پیشنهاد داده‌ایم که بر این اساس داشتن شهری آری از آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی از حقوق شهروندان است. شهروندان حق دارند به منظور حفظ کرامت انسانی با پذیرش تفاوت‌های فردی و فرهنگی و رعایت حریم خصوصی دیگران از محیطی امن به لحاظ فردی و اجتماعی بهره‌مند باشند.

از مسائل مربوط به منشور و تکالیف حقوق شهروندی لزوم حفظ محیط زیست و اموال عمومی است و این الزاما از طریق رعایت وجدان کاری و انضباط اجتماعی مهیا می‌شود. همه شهروندان حق دارند از شرایط لازم برای پیشرفت فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی در شهر برخوردار باشند.

توسعه شهر باید به شکل متعادل و بدون اخلال در روند حفاظت از میراث هنری، فرهنگی و تاریخی و زیست محیطی و توجه ویژه به معماری اسلامی انجام شود. شهروندان حق دارند در راستای رعایت ارزش‌های انسانی و انضباط اجتماعی از زمینه‌های مساعد برای انجام همه مسئولیت‌ها و فعالیت‌های اجتماعی، بسط و گسترش ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی بهره‌مند باشند. برخورداری از خدمات عمومی شهری و خانگی و حمایت از آنها، ذخایر آب آشامیدنی سالم، نیروی برق، روشنایی، سوخت، بیمارستان‌های بهداشتی و مطمئن، مدارس، سیستم دفع بهداشتی زباله، تسهیلات فاضلاب و ارتباط از راه دور حق همه شهروندان است. شهروندان باید از محیط زیست سالم، هوای پاک و سالم، فضای سبز عمومی پاک، معابر پاکیزه و آری از پسماند و به دور از آلودگی هوا، خاک، آلودگی صوتی، شیمیایی، بیولوژیکی و همچنین مزاحمت‌های فیزیکی و تصویری بهره‌مند باشند.

• جمع بندی

از موضوعات دیگری که در این منشور به آن توجه شده و بسیار حائز اهمیت است، مسئولیت‌پذیری و حرکت معنادار مردم در فعالیت‌های شهری و اجتماعی است. لزوم مشارکت شهروندان در اداره امور شهری با تاکید به مردمسالاری از آموزه‌های دینی ما به حساب می‌آید تا جایی که آیه ۱۱ سوره رعد مطرح می‌کند که برای انسان تعقیب‌کنندگانی است (فرشتگان) که او را از پیش، رو و پشت سر به امر خدا حفاظت می‌کنند، بی‌تردید سرنوشت قومی را تغییر نمی‌دهند تا آنها وضع خود را تغییر دهند، چون خدا برای قومی بدی خواهد آن را بازگشتی نیست و جز خدا کارسازی برای آنها نخواهد بود. اصل ۶ قانون اساسی هم در همین خصوص اشاره دارد که در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید با اتکای آرای عمومی اداره شود که بحث مشارکت افراد است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

اصل هفت قانون اساسی هم بر طبق دستور قرآن کریم: «و امرهم شوری بینهم» و «شاوهم فی الامر»، شوراها، مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، شهر، محل، بخش، روستا و نظایر اینها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند. موارد، طرز تشکیل و حدود اختیارات و وظایف شوراها را این قانون و قوانین ناشی از آن معین می‌کند. بند ۳ ماده ۲۱ اعلامیه حقوق بشر هم می‌گوید اراده مردم اساس قدرت حکومت است این اراده باید در انتخابات سالم ابراز شود که به‌طور ادواری صورت می‌پذیرد. اینها مسائلی است که به عنوان قوانین بالادستی در این منشور آمده است.

در این خصوص اشاره شده است که شهروندان حق دارند به صورت فردی یا در قالب نهادی - مردمی به صورت مستقیم و غیرمستقیم در اداره امور شهر مشارکت داشته باشند. همه شهروندان حق دارند از اطلاعات به‌روز، صحیح، دقیق و کافی در مورد نحوه اداره شهر برخوردار باشند. از این رو توسعه رویه‌ها و سیستم‌های اطلاعاتی - الکترونیکی جهت سهولت در دسترسی به اطلاعات امری ضروری است. شهروندان حق دارند نظرات خود را از طریق سامانه‌های نظارت همگانی و سایر مراجع ذی‌ربط اطلاع دهند، از طرفی اصل نظارت بر مدیریت شهری که در اصل ۶ قانون اساسی و ماده ۷۱ قانون تشکیلات و وظایف انتخابات شورا به آن صراحتاً اشاره شده بهره‌مندی از مدیریت شفاف را حق همه شهروندان می‌داند و این از جمله حقوقی است که شهروندان دارند. آنها حق دارند نظارت خود را از طریق سامانه‌های نظارتی و سایر مراکز زیربط دریافت کنند.

نکته آخری که می‌خواهم در مورد منشور حقوق شهروندی مطرح کنم، جامعه‌پذیری و نهادینه کردن فرهنگ شهروندی بر پایه آموزه‌های دینی است. همه مطالبی که تا به حال مطرح شد به این نکته اساسی برمی‌گردد. برخورداری از تسهیلات آموزشی بدون تبعیض حق همه شهروندان است. شهروندان حق دارند از آموزش‌های شهروندی امکانات برابر آموزشی، محیط‌های مساعد برای رشد فضائل اخلاقی با محتوا و رویکردهای آموزه‌های دینی بهره‌مند شوند. بند ۱ از اصل سوم قانون اساسی هم به این نکته تأکید دارد وی می‌گوید ایجاد محیط مساعد برای رشد فضائل اخلاقی براساس ایمان، تقوا، مبارزه با همه مظاهر فساد و تباهی که این موضوع هم از وظایف دولت است و جزو حقوق شهروندی است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

• منابع و ماخذ

- آوانلو، مجید (۱۳۹۲). حمایت از حقوق شهروندان در قالب مراجعه‌کنندگان به شهرداری ساوه. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- رضائی، محمد (۱۳۹۹). ظرفیت شهرداری ها در توسعه اجرای حقوق شهروندی. مطالعات طراحی شهری و پژوهش های شهری سال سوم تابستان ۱۳۹۹ شماره ۲ (پیاپی ۱۱).
- صفایی پور، مسعود، حسینی، نبی الله، قیصری، نرگس (۱۳۹۴). سنجش رابطه میان رضایت‌مندی شهروندان از عملکرد شهرداری و شاخص‌های پایداری محیط زیست شهری، مطالعه موردی: شهر دزفول. پژوهش های بوم‌شناسی شهری. دوره ۶، شماره ۱۱ - شماره پیاپی ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۴ صفحه ۲۵-۴۰.
- حیدری ارجلو، تارا، مشک سار، پریسا؛ قنبری، فاطمه (۱۴۰۱). بررسی وضعیت حقوق شهروندی در مدیریت شهری با تاکید بر قانون شهرداری ها (مورد منطقه ۲ شهر شیراز). دانش انتظامی چهارمحال و بختیاری تابستان ۱۴۰۱ - شماره ۳۸ (۲۰ صفحه - از ۷۷ تا ۹۶).
- فون هایک. فردریش، قانون، قانونگذاری و آزادی، ترجمه مهشید معیری و موسی غنی نژاد، ۱۳۸۰، تهران: طرح نو.
- قربانی پور، جمیله و رضایی نژاد، امیرعلی، آشنایی با حقوق شهروندی، تهران، معاونت آموزش قوه قضائیه، ۱۳۸۶.
- کاتوزیان، ناصر، فلسفه حقوق، جلد سوم، تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۸۹.
- کاظمی، سیدعلی، موانع و چالش‌های تدوین لایحه‌ی حمایت از حقوق شهروندی در ایران، مجله حقوقی دادگستری، ۱۳۸۶، شماره ۵۸، صص ۱۱۹-۱۳۴.
- کامیار، غلامرضا، حقوق شهرسازی، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۷۹.
- کامیار، غلامرضا، حقوق شهری و شهرسازی، چاپ سوم، تهران، انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۸۷.
- گیدنز، آنتونی، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات نی، ۱۳۹۳.
- محسنی، رضاعلی، ابعاد و تحلیل حقوق شهروندی: راهکارهایی برای تربیت و آموزش حقوق شهروندی، فصلنامه مطالعات سیاسی، ۱۳۸۹، سال سوم، شماره ۱۰، صص ۱۱۷-۱۴۴.
- مدنی، سیدجلال‌الدین (۱۳۷۳) حقوق اساسی و نهادهای سیاسی جمهوری اسلامی ایران، تهران، نشر پایدار، ۱۳۷۷.
- مظفری، رسول و ملازاده، عباس، تنوع و پایداری درآمدی در اقتصاد شهری با تاکید بر مشارکت شهروندی، اقتصاد شهر، ۱۳۹۱، شماره ۱۵، صص ۴۵-۵۴.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

نجاتی حسینی، سید محمود، بررسی جایگاه مفهوم شهروندی در قانون شهرداری؛ تهران: انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، ۱۳۸۰.

نوروزی، کامبیز، بررسی قانون شهرداری، جلد اول: مبانی نظری، تهران: سازمان شهرداریهای کشور، ۱۳۸۰.

نیازپور، امیرحسین، حق متهمان مبنی بر داشتن وکیل در فرایند کیفری؛ جلوه‌ای از حقوق شهروندی، مجله حقوق دادگستری، ۱۳۸۶، شماره ۵۸، صص ۹۳-۱۱۸.

هاشمی، فضل‌الله، حقوق شهری و قوانین شهرسازی، تهران: وزارت مسکن و شهرسازی، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۷۱.

هانری لویی برول، جامعه شناسی حقوق، ترجمه ابوالفضل قاضی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.

بیلدرم، صلاح‌الدین، آلن دوپین و سنک تیکبز، بیانیه اروپایی حقوق شهری، ترجمه ایمانی جاجرمی، ماهنامه شهرداریها، ۱۳۸۰ سال دوم، ش ۲۹، صص ۵۶.